

Rosh Hashanah: Our Turn

לז'נ אברהם ישעיה בן שלמה זלמן ז'ל

1a
 1 Now the serpent was cunning beyond any beast of the field that HASHEM God had made. He said to the woman, "Did, perhaps, God say: 'You shall not eat of any tree of the garden?'"
 2 The woman said to the serpent, "Of the fruit of any tree of the garden we may eat. 3 Of the fruit of the tree which is in the center of the garden God has said: 'You shall neither eat of it nor touch it, lest you die.'"
 4 The serpent said to the woman, "You will not surely die; 5 for God knows that on the day you eat of it your eyes will be opened and you will be like God, knowing good and bad."
 6 And the woman perceived that the tree was good for eating and that it was a delight to the eyes, and that the tree was desirable as a means to wisdom, and she took of its fruit and ate;

2 Artsooll - Steve Chmush

5-6. כי ידע אלהים — For God knows. The serpent used another ploy familiar to those who try to rationalize the Torah away. They contend that those who convey and interpret the Law of God are motivated by a selfish desire to consolidate power in themselves. "God did not prohibit this tree out of any concern for your lives, but because He is aware that by eating from it you will attain extra wisdom, and become omniscient like Him. Then you will be independent of Him" (R' Hirsch). The tempter did not explicitly tell the woman to eat the fruit, but he had enveloped her in his spell. She looked on the tree with a new longing — its fruit was good to eat, a delight to the eyes, and it would give her wisdom. Then she brought it to Adam and repeated everything the serpent had told her. He was עקב, at one with her, and not blameless (i.e., he was not hopelessly tempted or unreasonably deceived), and therefore liable to punishment (Radak; Ibn Ezra).

16

and she gave also to her husband with her and he ate. 7 Then the eyes of both of them were opened and they realized that they were naked; and they sewed together a fig leaf and made themselves aprons.

8 They heard the sound of HASHEM God manifesting Itself in the garden toward evening; and the man and his wife hid from HASHEM God among the trees of the garden. 9 HASHEM God called out to the man and said to him, "Where are you?"

10 He said, "I heard the sound of You in the garden, and I was afraid because I am naked, so I hid."

11 And He said, "Who told you that you are naked? Have you eaten of the tree from which I commanded you not to eat?"

3 זין האל - קלוניס קאמא שפיס

והנה כשבאנו עתה לשוב לתקן את פגמנו ולכבס אותנו לטהר לפני ד', צריכים לדעת לתקן את שורש הפגם, כדי שנוכל לתקן, שלא נפגום יותר ח"ו ושמעתה נהיה עבדים ובנים תמימים לד' ית', ושורש כל הפגמים הוא מחטא עץ הדעת טוב ורע, ובפרט שלפי דעה אחת במדרש, הדין בר"ה נקבע מפני שיצא אדה"ר אז בדימוס בפטור. לא שכל אחד יתקן את כל הפגם של עץ הדעת כוונתנו, שזה יהיה רק לעתיד, אבל החלק שמתקן האיש בקרבנו צריך לתקן בשורש אותו החלק כמו מי שיש לו מדה רעה של כעס והסבה היא בגלל ששותה הרבה משקאות המשכרים אז אף אם לא מסיר את כל כעסו מעליו מ"מ צריך לתקן את שורש פגמו, ולא במדת כעסו יתחיל, רק במדה המגונה של שתייתו יתחיל, כן צריכים להסתכל בשורש כל הפגמים, שהוא עץ הדעת טו"ר. וצריכים להבין, בשלמא ידיעת הרע רואים אשר פעל עץ הדעת, אבל ידיעת הטוב מה פעל, כלומר איזה ידיעה טובה פעל עץ הדעת, ואם הפשט עץ הדעת טו"ר כפשוטו לבד להבחין בין

5 * אותו יום היה ר"ה ואדם הראשון המליך על עצמו את הקב"ה. והרי "עבד מלך כמלך" (שבועות מז ע"ב), לעבד מצד עצמו אין תוכניות - כל מה שאומר לו המלך הוא עושה. מלבד זאת, אוכל הוא אך ורק מהמאכלים שאוכל המלך וכו', הכל אצלו סביב המלך.

וכך אמר הקב"ה לאדם הראשון: מאחר וקראת לי בשם אדנות ונעשית עבד שלי, מהיום אני הוא מרכז החיים שלך, וא"כ עליך לעשות אך ורק מה שאומר לך! וכאן ציווהו הקב"ה שלא לאכול מעץ הדעת.

6 'דעת' עניינה הרצון לדעת, להרחיב אופקים, לדעת מכל הנעשה בעולם הרחב (חדשות, עיתונות וכו'), לא להיות מצומצם בתוך הגמ' והמשניות. מרחבים אינסופיים... זהו עץ הדעת.

את הקב"ה לא מעניינים חדשות. אותו מעניין כביכול רק דבר אחד: "מיום שחורב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח ע"א). "כשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה שיושב ועוסק בפרשת פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה" (במדב"ר פ"ט ז). וכיוון שעבור הקב"ה עץ הדעת כביכול 'אינו טעים', גם על האדם - שהקב"ה מרכז חייו - נאסר לטעום ממנו.

והנה עבור אדם הראשון, אכילה מעץ הדעת היתה חמורה אף יותר מאכילת בשר 'דבר אחר' שאינה אלא בחיוב מלקות, ואילו על האכילה מעץ הדעת הוזהר אדם הראשון "כי פיוס אכלך ממנו מות תמות" (בראשית כ, יז) - עונש מיתה!

והנה אף שלאדם הראשון היו מליוני עצים, לא ענין אותו כלום, רק עץ הדעת! תוך דקות ספורות הוא אכל מעץ הדעת.

המשך הסיפור היה: "וישמעו את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום" (שם ג, ח) - הקב"ה הסתובב בגן עדן.

4 ימים ט"ו - ר' פנקס

האדם הראשון היה חכם עצום, הוא הבין את התכונות של כל בריה עד סופן אף יותר ממלאכי השרת, ומתוך כך ידע לקרוא לכל בריה בשם המתאים לה. וכך מסופר במדרש (ב"ר פ"ז, ד): "אמר ר' אחא: בשעה שבא הקב"ה לבראות את האדם נמלך במלאכי השרת, אמר להן: 'עשה אדם?' אמרו לו: 'אדם זה מה טיבו?' אמר להן: 'חכמתו מרובה משלכם', הביא לפניו את הבהמה ואת החיה ואת העוף, אמר להם: 'זה מה שמר? ולא היו יודעין. העבירן לפני אדם אמר לו: 'זה מה שמר?' אמר: 'זה שור, זה חמור, זה סוס וזה גמל', ואתה מה שמר?' אמר לו: 'אני נאה להקרא אדם שנבראתי מן הארמה', 'ואני מה שמר?' אמר לו: 'לך נאה להקראות אדני-שאתה אדון לכל ביונתך'. אמר ר' חייא 'אני אדני-הוא שמי' (ישעיה מב, ח) - הוא שמי שקרא לי אדם הראשון".

השם אדנות - עפ"י קבלה - הוא שם המבטא מלכות [לעומת זאת שם הייה מבטא תפארת]. כלומר; אתה המלך שלי - מרכז החיים שלי, ואני העבד שלך!

וברשי: "כי יודע - כל אומן שונא את בני אומנתו, מן העץ אכל וברא את העולם. והייתם כאלקים - יוצרי עולמות".

זו היתה, אפוא, גם הנהגתו של הקב"ה בר"ה ביום בריאת האדם: "וישמע את קול ה' אלקים מתהלך בגן לרוח היום... ויאמר לו איכה" - כביכול בימים אלו - עשיית - הקב"ה מחפש את האדם כדי שיזכה לשוב אליו מעצמו. זהו פשט אחד במילה "איכה".

הביאור בזה, שהנחש אמר לחוה שעץ הדעת יוצר דמיונות. ואמר הנחש לחוה שאם תאכלו מעץ הדעת תהיה גם לכם כח דמיון כזה ותוכלו גם אתם לברוא עולמות, וכביכול הקב"ה לא רצה שאחרים יוכלו ליצור עולמות, ולכן אסר להם לאכול מעץ הדעת. היתה לנחש פילוסופיה שלימה האומרת שכל העולם כולו הוא יצירה מכה דמיון. וחוה נמשכה אחרי דברי הנחש כששמעה שהיא תוכל ליצור עולמות.

אך ישנו פשט נוסף: "איכה" - היכן אתה אוחז, האם אתה אתי או לא, הן בעצמך אמרת שאני המלך שלך, מדוע, אפוא, ברחת ממני?!

יש באדם כח יצירה של דמיון, ובלי דמיון ופנטזיה כמעט לא יוצרים שום דבר. כל אומן יוצר בעזרת כח הדמיון שלו. צייר שמצייר תמונה יפה, כח היצירה בו הוא משתמש הינו הפנטזיה, הדמיון. אדם מדמיון משהו ועל פיו הוא בונה. ולכן כששמעה שיש כח יצירה בעץ הדעת, זה משך אותה ודיבר אליה. זהו "הייתם כאלקים" - יוצרי עולמות.¹⁴

תשובתו של אדם הראשון היתה: "את קולך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנכי ואחבא" - "בורא העולם, אכן שמעתי שאתה מחפש אותי, אלא שהנני מפתח ממך כי עירום אנכי" - אני אדם פשוט, היום נולדתי, אינני רוצה להיות אתך כל הזמן - זה יותר מדי עבורי, ואחבא" - ישנם רגעים שבהם חפץ אני להתחבא ממך. אפגוש אותך מחר בבוקר כחפילת שחרית [או רק בירוק]. אבל עד אז הנח לי לחיות את החיים שלי. להישאר בפנינה המיוחדת לך" [וכבר התבטא 'חכם' אחד: "אינני רוצה להיות 'אוי אוי', אך גם לא 'אי אי אי'..."]. כלומר, אדם הראשון היה מוכן להשתדל לקיים מדי פעם את רצון הבורא יתברך, אך לא באופן שהוא יהיה מלך עליו - מרכז החיים שלו.

מי לא רוצה ליצור עולמות? כשאדם מיסד ישיבה, הוא רוצה להיות יוצר עולם, עולם של ישיבה מושלמת, שכל הבחורים עמלים בתורה ויראת שמים באופן נפלא. אפילו ליצור ישיבה זה להיות יוצר עולמות. אדם אחר רוצה ליצור בית מסחר עולמי, פירמה כזו שמוכרת לכל העולם, ויהיה מליונר. כל אחד רוצה להיות יוצר עולמות. אולם, העולם אינו פנטזיה, העולם הוא מציאות.

אם על אותה שאלה נוראה המהדהדת בכל העולמות - "איכה" - האם אתה אוחז אתי, היה אדם הראשון עונה: "רבונו של עולם אני אתך, איפה שאתה נמצא גם אני שם", באותו רגע היה מתקיים בו "במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינן עומדין" (ברכות לד ע"ב) - חטאו היה מתכפר לו ומתוך כך היה זוכה לחיות לעולם ועד. אך הוא לא אמר כך, אלא אמר: "ואחבא" - "בעת התפילה אני אתך, אבל ישנם רגעים שבהם אני מתחבא ממך".

12

ענין מחלת חולי הרוח, אינו חולי השכל, אלא ענינו הוא חולי ה"אנכי" של האדם.

בעוונותינו הרבים, במקום לקיים את הציווי "תמליכוני עליכם" - להמליך את הקב"ה ולהתייחס אליו כמרכז החיים שהכל מתנהל סביבו, המלך האמיתי שלנו הוא היצה"ר, וכדברי חז"ל הנודעים (נדרים לב ע"ב): "מאי דכתיב 'עיר קטנה ואנשים בה מעט' וגו'?" עיר קטנה" - זה הגוף, ואנשים בה מעט" - אלו איברים, וברא אליה מלך גדול וסבב אותה" - זה יצר הרע, ו"בנה עליה מצודים וחרמים" - אלו עוונות, ו"מצא בה איש מסכן וחכם" - זה יצר טוב, ו"מלט הוא את העיר בחכמתו" - זו תשובה ומעשים טובים. היצה"ר - ה'אני' שלנו [אני רוצה, אני רעב, אני צמא וכו'] - הוא המרכז, וכל חיינו מתנהלים סביבו.

ביאור הדברים: ענין החיים היינו שהאנכי חי, פי' שהאנכי דבוק לענין אשר בהתדבקותו אליו הוא מהווה את ההויה הקרויה חיים. כאשר האנכי דבוק למציאות - חיינו מציאותיים, אבל כאשר ידבק האנכי בדמיון - אין הויה חיינו אלא בדמיון, והיינו שגעון.

כאשר אדם אינו מתייחס אל הקב"ה כאישיות המעורבת בכל מהלך החיים שלו, וזהו סתירה לכל ענין המלכות.

מעשה באשה אחת שמת בנה יחידה בקטנותו, ויצאה מדעתה, ולא היו חייה חיים, עד שבא אחד והביא לפניה סככות וסמרטוטים בדמות בנה, ונהגה בכובה זו כמנהגה עם ילדה, ובדמיונה היה שהוא חי, ומחמת זה חזרה לתפקד כאחד האדם.

פעמים אין ספור מצינו בתורה שהקשר בינינו לבין הקב"ה נמשל לקשר הנישואין שבין איש לאשתו [בעצם זהו כל המהלך של מגילת שיר השירים, וכן רואים במקומות נוספים].

אשה זו דבקה בדמיון, וכן הם חייה, כי אף שחיה חיים אשר בהם יש לה ההרגשה שילדה חי, ושמתה בזה, אבל אין חייה ואין שמחתה אלא דמיון. ולפי דעת כל אדם מוטב היה לה להצטער בצער אבלה האמיתי כל ימיה, מלהשתגע בהתדבקה בחיי דמיון, למרות שעייז היא יכולה לתפקד כאחד האדם.

נישואין ענינם חיים משותפים בבית אחד. במעמד הר סיני כרתנו ברית עם הרבש"ע שמכאן והלאה נהיה עמו כבוד, אבל לא כמו שני חברים ואפילו לא כמו שני אחים, אלא כאיש ואשתו המתגוררים בבית אחד ומה שמעניין

וכן הוא גם ברוחניות, שכפי מה שישתנה הענין שהאדם דבוק בו, כן ישתנה מהות האנכי שלו.

את האחד מעניין גם את בן זוגו. יחירה מזאת, לפעמים גם קורה שישנה מריבה בבית, אך בסופו של דבר מתפייסים כי "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב). 'אהבה' עניינה חיים משותפים. לחיות כבוד עם הרבש"ע.

כאשר נתבונן היכן שוכן האנכי שבנו, האם מקומו בנפש, ברוח, או בנשמה. נמצא שבמה שהאדם דבוק שם הוא משכן האנכי שבו.

אמר חז"ל (ר"ה לב, ב) "בראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו". ספרי מתים היינו שמעתה קרויים מתים אף שעדיין בין החיים הם, כמו שאמרו ז"ל (ברכות יג, ב) "רשעים בחייהם קרויים מתים". הם קרויים כך ע"פ האמת יען שבתוכנם מתים הם. היינו כי יש חיים שהם מיתה, פי' חיים של דמיון שאינם מציאות, והם נחשבים מיתה, משום דגדר מיתה פירושו פירוד מן המציאות ונשאר הענין [ורק כעוה"ז קוראים לפירוד מן הגוף מיתה אבל זהו ע"ד השאלה]¹⁵.

האדם הדבוק ברוחניות - בנשמה, הויה חיינו הוא רוחניות. נמצא שעצמותו - אנכיותו - הוא הנשמה.

אמר חז"ל (ר"ה לב, ב) "בראש השנה ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו". ספרי מתים היינו שמעתה קרויים מתים אף שעדיין בין החיים הם, כמו שאמרו ז"ל (ברכות יג, ב) "רשעים בחייהם קרויים מתים". הם קרויים כך ע"פ האמת יען שבתוכנם מתים הם. היינו כי יש חיים שהם מיתה, פי' חיים של דמיון שאינם מציאות, והם נחשבים מיתה, משום דגדר מיתה פירושו פירוד מן המציאות ונשאר הענין [ורק כעוה"ז קוראים לפירוד מן הגוף מיתה אבל זהו ע"ד השאלה]¹⁵.

ואילו הדבק בנפש החיונית - הבהמית, חי הוא בבהמיות. נמצא שהנפש הבהמית היא האנכי שלו.

טמטום הלב באדם, פירושו שאנכיותו הוא הנפש הבהמית (כח הגוף), ונשמתו נעשית נכרית לו.

מי שנשמתו נעשית לאנכי שלו, וגופו נכרי לו, הרי הוא כהלל שאמר כשרחץ את גופו, שעושה גמילות חסד עם העלובתא - עם הגוף אשר לנכרי יחשב לו, ורק בתורת גמ"ח יטפל בו (ויק"ד לד, ג).

גם בקצת טמטום - בקצת שייכות לגשמיות, ואפילו המוכרח ביותר, כבר נעשה האדם בן העולם התחתון, ואומר "נשמה שנתת בי", כלומר שאין הנשמה עצמיותו אלא כנכרית שנתונה בו (עפ"י התיא פרק כט).

ומעתה מה שם יקרא למצבנו. אשר האנכי שלנו דבוק לגשמיות - לדמיון, ואשר כל הויה חיינו הוא בדמיון זה, האם אין זה חולי הרנוח.

14 Timeless Seasons - R. Pinchas Roberts

From the beginning of Elul, the custom is to recite chapter 27 in *Tehillim* — אורי יושעי — twice a day. Its particular relevance to this period is explained by our Sages in the Midrash (*Vayikra Rabbah*, ch. 21) where they say אורי, "my light", refers to Rosh HaShonah and יושעי, "my salvation", to Yom Kippur.

Everyone understands that Yom Kippur is a salvation for *klal Yisroel*. It is a day that offers an opportunity to shed all our sins and become reborn in a spiritual sense. Why, however, is Rosh HaShonah referred to as "my light"? On this day we live in fear of our lives, not knowing how we will be judged and what the future holds in store. Even the heavenly angels tremble; yet, we are told that this same day is like a beacon of light! What does this mean?

Every Jew is born with a mission to fulfil. His task is to perform as many mitzvos as possible and to bring honour to Hashem at every opportunity. All other activities, physical and material, are of secondary importance, and if we live with this perspective we will merit *Olom HaBo* and the pleasure of everlasting life.

Hashem, however, has created the *satan*, whose duty it is to try to make a Jew forget his true purpose in this world and lose sight of the correct priorities. Instead of concentrating on spiritual achievement, the *satan* persuades him to focus more on material gains and to aim for wealth, luxury, and physical indulgence. These temporal pleasures are presented as being creditable pursuits. *Olom HaZeh* is projected so attractively that he begins to believe that *doss heist gelebt*, that is what life is all about; *Olom HaBo* is pushed into the background.

This picture, however, is an illusion. *Olom HaZeh* may seem real and worthwhile but, in fact, everything it offers is deceptive. The true value of life does not consist of earthly assets; on the contrary, as our Sages write (*Pirkei Avos*, ch. 4), those who chase after them will never be happy and they will "remove a man from the world". They may appear to be profitable but in truth, it is a fantasy fabricated by the *satan* to deflect a Jew from his real assignment.

The story is told of an ignorant villager who heard that in the big city there is something called a cinema where one can see all sorts of spectacular events taking place. He therefore saved up to buy a ticket and was ushered into a dark room with a big screen upon which he could view cars in motion, huge buildings, and mountains — and he was positively entranced. But one thing disturbed him greatly — the room was so dark! Impulsively, he stood up and switched on the nearest light and, wonder of wonders, the whole picture faded away. Everyone present shouted at him, "Fool, put out the light! Don't you know that the whole spectacle only appears when it is dark. The light makes everything vanish" (Rav L. Chasman).

Rosh HaShonah, זה אורי, is that light that causes the imagery of the *satan* to disappear. Throughout the year, we live in

darkness, caught up in an illusory existence and chasing after things that seem good and beneficial. At the advent of this Day of Judgment, when every Jew stops to contemplate his lifestyle and becomes introspective — he begins to see things differently and to question. Has he not overlooked the central purpose of life — to work towards the acquisition of *Olom HaBo* rather than pursuing the fleeting attractions of *Olom HaZeh*? Is it not time to concentrate more on studying Torah and practicing kindness to others? Rosh HaShonah is אורי — when one sees things in their true light and the deceptive glamour of this world fades away.

With light comes joy, a feeling of happiness at knowing that we are now back on the right track. ישמחו השמים ותגל הארץ — the entire universe is elated, כי בא לשפוט את הארץ — because we stand before a Heavenly judgment that brings us to our senses and helps us to reorganize our life and fulfil our mission. As Rashi writes at the beginning of *Bereishis*, the world was created for *klal Yisroel* and to enable them to keep the Torah. When Yidden recognise the truth and aim to accomplish this task, the whole cosmos jumps for joy.

17 אמת שאלתי הוא יסוד איתן בעבודת ד' שיש לו רק "אחת". כי "לחאווה יבקש נפרד" (משלי יח א). וככל שהוא רחוק יותר מד' הוא רחוק מהמציאות האמיתית ומהיחוד האמיתי. כי המציאות האמיתית היא "יודעת היום והשבות אל לבבך כי ד' הוא האלוקים אין עוד" (דברים יד) וכל הדברים שבגולם הם מקריים לפי שעה. ואין הם מציאות הכרחית מוחלטת ואמיתית. כי רק אחדותו ית' היא קיימת לנצח נצחים (וכלשון הר"מ בהלכות יסודי התורה). וככל שהאדם קרוב יותר לד' הוא שייך למציאות חיה וקיימת. וכמה רוחניות שיש בו. זה מה שיש לו. ושאר הדברים חולפים ונפסדים. וכאשר האדם קרוב לד' ליחוד האמיתי, הוא לא "נפרד" ח"ו. וכשהוא חי בצורה כזאת והו המצב של "אחת שאלתי", כל משאלתי היא "אחת". ולעומת זאת אם הוא נפרד ורחוק מהיחוד, הרי שכל רגע הוא שייך לרצון אחר ולדמיונות שמתחרשים, ואין גבול לרצונותיו. והוא שאמרנו "יש לו מנה רוצה מאתיים" ואין הרצון הזה רק בכסף, אלא בכל רצון שנתמלאה משאלתי או נכפלים לו רצונותיו ובקשותיו, ואין לו חיים כי לעולם לא ישבע "ובטן רשעים תחסר" (משלי י"ג כה).

וכך הוא בנביא. "הנה עפלה לא ישרה נפשו בו" (חבקוק ב' ד) ולשון רש"י "נפשו של רשע זה תמיד הוא בכעס ובתאוה שואף לבלוע ולא שבע". "לא ישרה נפשו" — "אין רוחו לומר די כמה שקניתי כבר" (על נבוכדנצר הרשע). והמשך הכתוב "וצדיק באמונתו יחיה" כי הצדיק חייו חיים, ומאחר ואינו "נפרד" והוא קרוב ליחוד האמיתי, הרי שהוא חי את החיים האמיתיים

18 חיים כולכם היום! חיים חיים

טוב לדע, האם לא ידע קודם שאכל להבחין בין טוב לדע. לפי ענין עבודה אפשר, כי איתא בספרי כ"ק א"מ הק' צוקללה"ה ובשם רבינו הק' מוה"ר רבי מנחם מנדל מרמינוב וצללה"ה על וישלח אברהם את ידו, שכיון שבאמת רצון ד' היה שלא ישחטוהו לכן לא רצהוהו היד לשחטו, והוצרך א"א לשלחה בע"כ מפני שהוא שמע מד' לשחטו ע"ש. והנה זאת היא מדרגה גדולה מאד מפני שאברהם אבינו שמע בפירוש שד' צוה לשחטו ומ"מ תרגיש היד להיפך, את שהוא באמת רצון ד'. אבל כשאינו שומע את ההיפך ואבריו מרגישים את רצון ד', מדרגה זו יש לכל ישראל, רק לאחד יותר ולאחד פחות, כי איתא מהאר"י זצ"ל שמי שבאה לו בכיה בלא סבה בימים אלו סימן הוא שדנין אותו במרום, היינו שלבו הרגיש עתה מה נעשה בשמים. אבל זהו רק בדבר מועט כזה, וגם בדבר שנוגע לו ולדינו בחי' לב יודע מרת נפשו, וכדי שירגיש יותר את אשר נעשה במרום ואת רצון ד' תלוי כבר בתיקון עצמותו והתקרבותו לד'.

והתחלת עבודת הרגשה זו אינה בדבר שאינו יודע אם מצוה היא, או בכלל כסאין דעתו עמו, שבשעה זו ירגיש שרצון ד' הוא. רק יתחיל בדבר שיודע שמצוה היא, יודע הוא שצריך עתה להתפלל אבל לא בלבד שלא תהיה תפילתו קבץ וכחוב להתפטר ממנה, וגם לא יתפלל מפני שיודע בלבד שצריך להתפלל, אך גם ירגיש תשוקה להתפלל ותשוקה זו היא הרגשת רצון ד', וכן בכל המצוות. וזה עץ הדעת סודי, גם הרעת טוב פנים הוא, שאינו מרגיש מאומה את רצון ד', רק מפני הדעת בלבד עושה. האב עם בנו כ"א עושה לשם השני לא רק מפני שמבין בלבד שצריך לעשות, רק שעושים מעצמם מאהבתם ומהתקשרותם זל"ז, ואם עושים רק ע"י ידיעה סימן התרחקות הוא.

19 והנה כל עשיה שעושה האיש מתוך רצונו וכונתו, אז העשיה היא לבוש שהוא כולו עם כונתו ורצונו מלתבשים בה עד שהלבוש עצם ממנו הוא, וכמו הגוף שהוא לבוש הנפש ולא דבר נפרד ממנה, רק חלק הנפש שנתגשם עד שנעשה גוף, כן גם הוא פנימיותו רצונו ומחשבתו נתרקמו ונתגשמו עד שנעשה מהם עשיה זו, משא"כ כשאינו עושה מפנימיותו רק מפני שמבין לבד, אז לבוש העשיה נפרד ממנו כמו מלבוש נפרד שמלבישים לגופו.

התורה ומצות מפני שרצון ד' ואור קדושתו אשר בקרבו מושך אותו, ועשיתו זו לבוש נפשו לבוש שאינו נפרד, גם במרום לא נעשה פגם בלבושין רק לבושה מנייה וביה כעין גוף כנ"ל. משא"כ כשעושה רק בחי' עץ הדעת טוב, מפני שידוע לבד, אז עשיה שלו את המצות כלבוש נפרד, לא כגוף. קודם חטא עץ הדעת היה רק גופם לבושם, ואח"כ שרק בשכל עשו, הוצרכו ללבוש נפרד, וגם למעלה נגע בלבושין הפגם.

מלכות עניינה "עבד מלך כמלך" - כאשר בורא העולם מצווה עלי ללמוד גמרא, הרי שהכתוב בה הוא בכחינת רבש עבורי, ואילו העיתון - אשפה. והרי אין לאדם שום רצון וחשק לאכול אשפה... ואמנם כעת איני חש כל כך שזו המציאות, אך אשתדל להגיע לכך, כי אתה יתברך מרכז החיים שלי. זוהי מלכות!

העבודה המוטלת עלינו בר"ה היא להמליך את הקב"ה עלינו, ובלא"ה לא עשינו כלום! זה גם המובן של התשובה בעשיית וביוי"כ - הכל מלכות, כלומר שכשהקב"ה ישאל כל אחד מאתנו "איכה", התשובה תהיה שונה מתשובתו של אדם הראשון. אמנם בסוף היום אדם הראשון עשה תשובה, אך התשובה הראשונית שלו הייתה "ואחבא". אבל אנו מיד נענה: "נמצאים אנו יחד אתך, רבש"ע. זהו העולם שבו אנו חיים!"

בר"ה מקבלים חיים חדשים

כיצד מגיעים להמלכה אמיתית של הקב"ה?

התשובה היא: אכן א"א לעשות זאת - בורא עולם עושה זאת עבורנו!

אנחנו לבד לא יכולים לעשות זאת! אדם שהתרגל במשך שנים רבות שהנא מלך על עצמו, שכל רצונותיו מהווים את מרכז החיים שלו, לא יוכל לשנות את עצמו. נזקק הוא לחיים חדשים ממש.

אלא שזוהי המתנה שמעניק לנו בורא העולם מדי שנה בר"ה. כי הנה איתא בגמ' (ברכות נח ע"ב): "הרואה את חבירו לאחר שנים עשר חודש אומר ברוך מחיה המתים", ופי' המהרש"א: "לפי שבכל שנה האדם נידון בראש השנה ויום הכיפורים אם למות אם להיות חי, ואם רואהו אחר ר"ה ויהי"כ זה ואח"כ אין רואה אותו עד אחר ר"ה ויהי"כ הבא, הרי עבר עליו דין אם למות אם לאו, וע"כ אומר ברוך מחיה מתים, שניצול מדין מיתה בר"ה ויהי"כ".

לפני ר"ה אומרים סליחות [הספרדים מר"ח אלול והאשכנזים מהשבוע שלפני ר"ה]. מדוע? כי ערב ר"ה הוא בכחינת יום המיתה, בו כביכול נגמרים החיים, ולמחרת בר"ה זוכים לקבל מאתו יתברך חיים חדשים - "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון". והרי העומד לפני היום האחרון של חייו עושה תשובה, ערב ר"ה זהו היום האחרון של החיים ומחר מתחילים חיים חדשים.

הטעם שכך נוהג עמנו הקב"ה הנה, משום שכר"ה מוטלת עלינו העבודה לקבל על עצמנו את עול מלכותו יתברך, כלומר, לשנות את עצם מרכז החיים. זהו דבר שאדם לא יכול לעשות, אלא בורא העולם צריך לברוא אותו עבורו. זהו הנס של עשיית ור"ה - הקב"ה בורא אותנו מחדש ונעשה מלך עלינו.

"לא-ל גומר עלי"

כל זה מצדו יתברך, אולם גם עלינו מוטלות שתי עבודות: ראשית, כביכול, למנות אותו למלך. לרצות להשתנות, כך שהקב"ה ייעשה מרכז החיים שלנו. וכשאנחנו נרצה הוא כבר יסיים את העבודה עבורנו, וכמ"ש "אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עלי" (תהלים נו ג) - הקב"ה, כביכול, גומר את המלאכה.

Prominent amongst the prayers on Rosh HaShonah is the one which begins עולם הרת עולם and is repeated three times. Likewise, we say in the *mussaf Amidah*. These phrases refer to the fact that Rosh HaShonah coincides with the day of the formation of Adam, when the creation of the universe was completed.

What, however, is the connection between Rosh HaShonah, the Day of Judgment, and the anniversary of Adam's creation? Whilst it is true that Adam was also judged on this day for his misdemeanour, nevertheless, we don't make mention of his sentence and only refer to the fact that today is תחילת מעשיך — when man first came on the scene. Why is this so relevant?

In order to answer this question, let us pose another, unrelated problem. Would it not have been more appropriate to make this Day of Judgment on the last day of the year rather than at the beginning of a new year which we have not yet embarked upon?

Timeless Seasons

21 פתק ב' דגות במסירות נפש

לפני שנפרט כיצד באמת ניתן באופן מעשי להמליך עלינו את הקב"ה, מן הראוי להוסיף תוספת ביאור בעומק עניינה של מלכות השי"ת.

בדי להנצי לקבלת עול מלכות נדרשת מהאדם מסירות נפש. ואכן כך הוא לשון הפסוק העוסק בקרבנות של ר"ה: "ועשיתם עולה" (במדבר כט, ב). כידוע קרבן עולה מוקטר כליל - נשרף כולו עבור הרבש"ע. בר"ה המצוה המוטלת על כל יהודי היא "ועשיתם עולה" - להקריב את עצמו למען שמו יתברך. זוהי מסירות נפש!

גם בשאר ימות השנה מצינו את ענין מסירות הנפש. המחשבה שעל כל יהודי לחשוב באומרו מדי יום את הפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" היא, שהקב"ה 'אחד' וכולנו סביבו - מחשבה של מסירות נפש.

אולם טמונה כאן נקודה עמוקה: בר"ה זוהי מסירת נפש של מלכות, וקיים שוני מהותי בינה לבין המסירות-נפש של כל השנה! כי הנה למילה 'נפש' ישנם שני פירושים: א. חיים. ב. רצון, וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו שאמר לבני חת: "אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני" (בראשית כג, ח), כלומר, אם ברצונכם לעשות זאת.

כשאר ימות השנה מדובר על הקרבת החיים, ואילו בראש השנה - הקרבת הרצון.

כסופו של המאבק הוא 'נכנע' כביכול ואומר: "רכונו של עולם, הנני מפתך ממך! יש לי ילדים קטנים, והרי ברגע אחד כשילד עובר את הכביש עלול ח"ו לקרות לו אסון... מבטל אני את רצוני ולא אסתכל בעיתון כי אם בגמרא".

זוהי מסירות נפש, אבל לא מסירות נפש של מלכות. מדוע? כי התמונה המצטיירת במצב כזה היא: אני והקב"ה כביכול משני עברי המיתרס, הוא אומר כך ואני אומר כך, ובליט ברירה מתוך פחד כלשהו אני נכנע לפניו. זוהי אינה קבלת עול מלכות, אלא כביכול מתנהלת מלחמה בין שני מלכים - אני מלך על עצמי והוא יתברך מלך על העולם, ומאחר והבורא יתברך חזק יותר ממני [באפשרותו להביא עלי ח"ו מחלות או לדאוג שכל עסקי ירדו לטמיון] איני 'מתחיל' אתו.

I believe that the answer to these difficulties is crucial to the whole spirit of Rosh HaShonah. The formation of the world was a unique creation of Hashem — with something coming into being ex nihilo. Even in our own remarkable times of fabulous technology and breathtaking ingenuity, no one has yet succeeded in creating anything out of nothing — that happened only once, at מעשה בראשית.

Nevertheless, the essence of that day reverberates in the universe whenever we reach the same point in the Jewish calendar. Just as emanations of holiness reach the world every Shabbos, of forgiveness every Yom Kippur, of freedom on Pesach, and of Torah on Shavuot, so too, on this day of תחילת מעשיך, there is a spirit of יש מאין which manifests itself in different ways.

On Rosh HaShonah, we read in the Torah the chapter of וְהָיָה כִּי יִזְכָּר אֱלֹהִים אֶת סָרָה — when Hashem remembered Sarah and allowed her to conceive Yitzchok. The Magen Avrohom explains that this Divine decision was made on Rosh HaShonah and for this reason we read that specific section. The problem is, Are not all Heavenly decisions concluded on Rosh HaShonah, so why do we choose to speak about Sarah's conception more than any other occurrence?

The answer is: our Sages in tractate Yevamos (64b) record that Sarah did not possess the physical faculties necessary to conceive a child and yet she did! This is because her "remembrance" was on Rosh HaShonah — a day invested with the creative capacity of יש מאין and she suddenly acquired the ability to give birth, which did not exist beforehand (Rav S. Pincus).

Similarly, in the apposite field of teshuvah, Rosh HaShonah is the first of the ten days dedicated to repentance, and everyone is obliged to commit himself to improvement — a pledge which will gain him a favourable judgment. The problem is that often a person thinks that he cannot change his regular behaviour. A married woman who hitherto has not covered her hair feels unable to comply with this demanding Torah obligation and don a sheitel. Someone who has never learned Torah believes that such a study is beyond him. Those wealthy people who cannot part with their money maintain that they were born with an ungenerous nature over which they have little or no control.

Little do they realise that these opinions are without foundation. Every Jew is required and able to meet the challenge of the Torah and correct his faults and particularly on Rosh HaShonah — the יום הרת עולם. On this day, we celebrate a creation of יש מאין, enabling everyone to utilise this spirit of התחדשות and discover new, untapped reserves to improve his or her Yiddishkeit.

In truth, this is the essence of teshuvah — an undertaking which enables a person to shed his past and become as if newly created. In tractate Rosh HaShonah (16b) the Maharsha writes in the name of the Kabbalists, that in order to effect the spiritual metamorphosis of teshuvah, Hashem wears a talis, the same one that He wore at the creation. The implication is clear. Just as at the beginning of the world everything was completely new, so too, when a Jew commits himself to change for the better, Hashem invokes the spirit of בראשית ברא in order to transform that person and make him into a בריה חדשה.

And for that very reason, Rosh HaShonah, the judgment day, was fixed to coincide with מעשיך, so as to help us to tap new spiritual reserves which hover in the world

on this day and make a fresh start. The time is ripe and the opportunity is there. It is up to us to seize the moment and make the right resolution.

דבר נוסף שמוטל עלינו הוא - להאמין! להאמין שבר"ה ובעשיית אנן עוברים שינוי מהותי. ואף אם לא ניתן להבחין בשינוי באופן מוחשי, עלינו לדעת כי ברצון הפנימי בר"ה ובעשיית נפגש היהודי עם כורא העולם ונשמחו מחחדשת על ידו יתברך. צריך להאמין בכך באמת ובתמים!

משל למה"ד מבחינה מדעית, כיצד מגיעים לירח? הן לכאורה כדי לעבור את המרחק העצום בין כדור הארץ לירח, היה צריך להיות לאותה חללית הטסה לשם מיכל דלק עצום [אולי אפילו בגודל של עיר שלימה!]. כיצד יתכן, אפוא, שחללית בעלת מנוע כגודלו של מנוע מטוס רגיל מצליחה להגיע עד הירח?

סוד הענין כך הוא: עד גובה של מס' קילומטרים מסויים קיים אותו כח הנקרא 'כח המשיכה' המושך כל עצם לכיוון האדמה. החללית הנשלחת לירח ממריאה בתנופה אדירה ובכח עצום היא מצליחה לצאת מחוץ לאטמוספירה - מקום שבו נפסקת פעולת כח המשיכה, ומכאן והלאה היא ממשיכה מאליה במעופה עד הירח!

*"אקרא לאלקים עליון לא-ל גומר עלי" - אחרי שיהודי עוקר את עצמו מן הרצונות הגשמיים שלו המושכים אותו למטה אל החומריות והשפלות, הקב"ה מרומם ומנשא אותו לגבהים שלא חשב עליהם. זוהי עניינה של המלכות - "כדי שתמליכוני עליכם" בעשיית.

כאשר יהודי מכריז שהקב"ה מלך עליו, פירוש הדבר שאם נשאל אותו לשם מה הוא הגיע לעולם הזה, מהי מטרת חייו? תשובתו תהיה: "איני נמצא כאן רק כדי לחיות בלבד. סו"ס אחרי מאה ועשרים שנה החיים בעוה"ז מסתיימים והוא. אני כאן כדי להיות דבוק בה' יתברך, זהו הנושא המרכזי של החיים שלי! זוהי בעצם כוונת לשונו הנודעת של הרמב"ם (ה' תפלין ומוזה פ"ו הי"ג): "שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם". זהו הגוון עמוק של מלכות ה' בעולמנו, שאדם חש שמציאות הקב"ה תופסת אצלו את מרכז החיים.

31 Rinat Ujein - R. Friedlander

From all this we see that when we say the verses of Malchuyos on Rosh Hashanah, we are actively accepting upon ourselves the yoke of the kingdom of Heaven. We must assess our level of readiness to offer all we are and all we possess for the sake of proclaiming HaKadosh Baruch Hu as King over us.

32 יום הדין - יום סליחה

ה' ימלוך לעולם ועד (תכמה). הקב"ה כביכול עלה במחשבתו הקדומה לברוא העולם כדי שיתגלה בה מלכותו ככל העולם ולנצח נצחים, והו שנאמר ה' ימלוך לעולם ועד" שהקב"ה יהיה מלך על כל העולמות לעולם ועד ולנצח נצחים.

והנה באמירת פסוק זה בנוסף למה שכתבנו לעיל, שבכל מקום שמוכרין מלכותו ית' בפסוקים אלו, אפשר לבקש במחשבה ולפעול שיחייים מלכותו עליו בפרטות, בעשרה אופני גילויי המלכות הגיל השייכות לנו, וכל אחד יביל לשפוך כאן את לבבו ולהתחנן בעד נפשו על חלק המלכות שחסר לו, ועל חלק העבודה שמתאבק בה ורוצה מאוד לזכות בה, שהקב"ה ישפיע לו זאת בשפע עצום ובניקל, לשנה החדשה הבעל"ט, ובפרט באמירת

ה' ימלוך לעולם ועד" שהוכרנו לעיל כי עולם מלשון העולם והסתה ואפשר לבקש ולהתחנן שהקב"ה יגלה לנו מלכותו שבתוך ההסתרות, ויאר לנו את כל המחשכים. מלבד זאת יש סגולה מיוחדת לעורר רחמי שמים עלינו באמירת פסוק זה, אשר כלל ישראל אמרו כולם כאחד בעת קריעת ים סוף, וכידוע שכל אחד מאתנו היינו כלולים בנשמות אבותינו הק' יורדי הים, וכולנו כאחד קבלנו עול מלכותו עלינו וצעקנו יחד במסירות נפש ה' ימלוך לעולם ועד! זכות זו עומדת לנו תמיד, שבכל עת שאנו חוזרים עליו, ומוכרין זכות אמירת פסוק זה, נעשה התעוררות גדול של אהבת ה' ורחמי עלינו, עד שחז"ל אמרו (שהש"ד פ"ו יא) שבשעה שיש עת צרה בישראל ח"ו, ובית דין גוזרין תעניות, ותינוקות מתעניין, אמר הקב"ה איני יכול לסבול, שהם הרחיבוני, הם המליכוני עליהם ואמרו ה' ימלוך לעולם ועד" עכ"ל, הרי שמכח זכות זה הקב"ה כבר לא יכול לסבול שיהיה לנו צער, מרוב אהבתו אלינו.

These verses deal with Hashem's influence and the revelation of His glory in the lower spheres. Additionally, they deal with our recognition of His kingship and our eager acceptance of על מלכות שמים, the yoke of the Heavenly kingdom.

The verses also talk about two different eras. The first part refers to the period of עולם הזה — our present world, which contains evil and the yetzer ha-ra (evil inclination). These have a certain authority, with the power to entice man to sin. During this first era, Hashem Yisbarach reveals Himself as a mighty One in battle (גבור מלחמה), because He "does battle" with the powers of evil. This means that, although they have been created by Hashem to exist and to be battled with, Hashem restricts and curtails these evil powers so that they should not have too much authority. Hashem also helps man conquer his evil inclination (consult Chazal in Kiddushin 30b: "Man's evil inclination threatens to overpower him daily, and wants to destroy him...and if HaKadosh Baruch Hu doesn't help him, he would never manage to conquer it").

The verse continues — ה' אלקיו עמו — which Onkelos translates as, "[Therefore,] Hashem's word assists them," i.e. Hashem Yisbarach is always helping them — ותרועת מלך בו — "And the Shechinah (Divine Presence) of their King is in their midst." Onkelos understands תרועה here to mean רעותה — friendship, as Rashi says: "תרועה has the connotation of affection and friendship, as it says (Shmuel II 15:37): רעה דוד, 'David's friend,' i.e. the one who loves David." Onkelos's interpretation has Bil'am proclaiming that HaKadosh Baruch Hu has affection for Yisrael and loves them. The beginning of the verse presents the reason: Hashem Yisbarach does not see iniquity in Ya'akov, nor any wrongdoing in Yisrael, namely because they have no sins. The

38

כי לה' המלוכה וגו' (תסר). מאחר שבחר בישראל עם קרובו, מתחיל להתחסד אדם, ולתת להם כל משאלותיהם, ולהשפיע להם רוב חסרו כדי שיוכלו להמליכו כראוי בלי שום עיכוב, ועל זה נאמר כי לה' המלוכה ומושל בגוים, כי ההבדלה בין מלך למושל הוא, שמלך מורה על הגנה של חסד, וקשר של אהבה בינו לבין העם, משאיכ מושל מורה על רודן כבד ובתוקף ללא רצון העם, ובזמן הזה הקב"ה מתחסד במלכותו רק לכלל ישראל עם קרובו, ועל זה נאמר כי לה' המלוכה, אבל לגוים הוא בבחי' מושל, משאיכ לעת"ל יהיה ה' למלך על כל הארץ (ת"א - משל), הרי שהפסוק הזה מראה על השפעת חסרו אליו, ויותר מזה - כי יש עוד הבדל בין מלך למושל, שמלך יכול להטיב ולהשפיע אפי' לפנים משורת הדין, כי מלך פורץ גדר, משאיכ מושל שהוא הממונה מטעם המלך לרדות העם, כפוף הוא לחוקי המלכות, ולכן לגוים הקב"ה מתנהג עפ"י חוקי המלכות בבחי' מושל, אבל לישראל עם קרובו וחביבו מתנהג הוא כמו מלך, המתחסד עמם לפנים משורת הדין בחסדים מרובים בלי גבול וסוף (יערות דבש, ירוש ב), והיינו מדה כנגד מדה, כיון שישראל הם המגלים מלכותו, והמעידים על הוד הפארת מלכותו, לכן מתנהג עמם כמלך וענות להם כל הצטרכויותם כדי שיתגדל ויתקדש מלכותו הטוב על ידם.

אפשר לבקש במחשבה שיטיב לנו ה' ברוב חסרו בכל הענינים הנצרכים לנו, כדי שנוכל לגלות מלכותו ית' בעולם קטן שלטנו ע"י שיהיה לנו האפשרויות לעבדו בהרחבת הדעת, בשמחה, ובטוב לבב, בלי שום מחסור, וכלי שום ראגות וטרדות, המפריעים לנו מעבודתו השלימה, וגם יהיה בבחי' מלך פורץ גדר - להשפיע לנו הרבה יותר ממה שמגיע לנו, ושיכבד כל הגזרות מעלינו, וכן נוכל לבקש שיהיה לנו גם בבחי' יומשל בגוים - שיתן לנו הכח והסיוע למשוך על היצטרף ועל כל רצונותיו ופיתוייו אשר כידוע באים הם מכה הגוים שאנו שרויים על אדמתם ומשאר אוה"ע אשר סביבותינו שאנו נשפעים מהם.

ונאמר לא הביט און בעיניו ולא ראה עמל בישראל, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו.

"And it says: 'He has not beheld iniquity in Ya'akov nor seen wrongdoing in Yisrael; the Eternal his God is with him and he has the King's friendship'" (Bemidbar 23:21).

35

וכאן באמירת פסוק זה אפשר לבקש במחשבה שיתעורר עלינו זכות אבותינו הק' דור דעה, שהיו בהם כל המעלות הקדושות האלו, וירדם ה' עלינו בזכותם, שגם אנו נמליך את השי"ת עלינו בכל לב ובכל נפש, ושימלא ה' כל משאלותינו לטובה, גם יש בזה מליצה טובה עלינו שבפנימיות לבנו רצוננו לעשות רצון אבינו שבשמים, וכל החמאים הם רק מן השפה ולחוץ, ואפשר גם לבקש שגם אנו נזכה למעלות הנשגבות האלו להיות נאמן למלכותו ית', לשמוח עם הנהגתו איתנו בכל מצב שיהיה, להרגיש אהבתו וחביבתו הגדולה אלינו, ושעבודת ה' לא יהיה כעול וכמשא כבד עלינו, אלא נשמה בה ונשתעשע בתורה ובמצוות מתוך עונג ושמחה.

36

ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שקטי ישראל, "[God] has become [acknowledged as] King in Yeshurun when the heads of the people are assembled, the tribes of Yisrael are united" (Devarim 33:5).

37

ג) ויהי בישורון מלך וגו' (דעתי). אחרי שבחר בהם ונתן להם תפקיד נאמן זו להיות שלוחיו הנאמנים והאהובים, נעשה כל כך מקושר ומאוחד בהם, בדביקות גדולה ונפלאה, ובאהבה עזה ועצומה, בלי שיעור וסוף, עד שנעשה ממש חד אחד, ועל זה מורה הפסוק השלישי של המלכות, ויהי בישורון מלך - שהקב"ה מלך מלכי המלכים נתאחד בישראל (ישורון כינוי לישראל) באחרות עצומה - לא רק בבחי' ה' אלוקיו "עמרי, אלא "בתוכו" ממש - "בישורון", ולכן נאמר כאן ישורון ולא ישראל, כי ישורון מורה על גודל חיבתו והתקשרותו אליהם, כמבואר בספ"ה"ק שהוא מל' ראה (מל' עלי שור (בראשית סט. כב. עיי"ש ברש"י), והיינו על שזכו ישראל לראות בהר סיני גילוי השכינה ממש מה שאף נברא לא זכה לזה - הכל בגלל גודל אהבתו אליהם עד שגילה להם סוד שכינתו הק' (תולדות יצחק, חלקו של סין הבי י"ט), והוה בהתאסף ראשי עם - מלשון התכנסות והתאחדות, שהקב"ה ברוב אהבתו אלינו נכנס ונתאחד כביכול עם ראשי עם - הם הצדיקים, ולא רק בהם, רק גם יחד שבבחי' ישראל ככל אחד ואחד מישראל - הקב"ה וישראל חד הוא.

וכאן אפשר לבקש במחשבה שיתאחד איתנו ה' בקשר אמין כל יפך לעולם, באופן שגרגיש בליבנו אהבתו וקירבתו אלינו, ואפשר גם לעורר עיניו בקשה והתעוררות שיוציא לצדק דינו, כפי מה שפירש המבד הק' ממעורר ש"ע את הפסוק חקעו בחדש שופר וגו' כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב, דה"חק לישראל, היינו החק והמשפט ששופטים לישראל בראש השנה, הוא כאמת "משפט לאלוקי יעקב" להקב"ה עצמו כביכול, כי הקב"ה וישראל חד, וממילא עיניו נסתמו כל הקיטרונים כי אך שייך קטרוג על אלוקות, ובה נמתקו כל הדינים בשורשן עכ"ה"ק (היבא בלקסי תורה - ר"ה), ולכן גם כאן שנאמר ויהי בישורון מלך וגו', שהקב"ה

39

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבוא מלך הקבוד: מי זה מלך הקבוד ה' עוזו וגבור, ה' גבור מלחמה: שאו שערים ראשיכם וישאו פתחי עולם ויבא מלך הקבוד: מי הוא זה מלך הקבוד ה' צבאות הוא מלך הקבוד סלה. "And it says: 'Lift up your heads, O gates, and may the eternal entrances be lifted up, so the glorious King may enter. Who is the glorious King? Hashem, strong and mighty; Hashem, mighty in battle. Lift up your heads, O gates, lift up, eternal entrances, so the glorious King may enter. Who is the glorious King? The Lord of Hosts, He is the glorious King for all eternity'" (Tehillim 24:7-10).

1) שמוע ישראל וגו' (מלכות), וכאן מגיעים לחבליה המטרה של כל הבריאה וכל מעלותיה הנ"ל, הוא שכל יושבי תבל יכירו וידעו כי ה' אלקינו - הוא אכן "ה' אחד"! הוא האלוקים ואפס זולתו, וכל הבריאה כולה יראו בכל דבר ודבר רק יהוד מלכותו ורוכ הסוד, וגם בדברים אשר היו נראים כלא טובים, יראו איך שנגזו בו טובות נפלאות המתגלים עם הזמן, ובכך יקבלו מלכותו עליהם בכל כך אהבה, עד שבכל דבר ודבר יראו בה רק אהבת המלך אליהם המכין דבר זה רק לטובתם, ולא יוכלו

ובשעה קדושה זו שאנו נומרים את סדר מלכות ה' עם פסוק נשגב זה, ראוי לדעת כי העת רצון בהאי שעתא הוא נפלא מאוד, וכמו שכתב רבינו יעקב הסקילי ז"ע (תלמיד הרשב"א) עה"פ ואני תפילתי לך ה' עת רצון וז"ל: אימתי אני מתפלל לפניך - בשעה שאני עושה לך נחת רוח, ומרצה אותך, ועושה לך עת רצון, ואימתי הוא זה, בשעה שקורא אדם קריאת שמע ומייחד שמו של הקב"ה ומקבל עליו עומ"ש, "שאן לך עת רצון לפניו אלא בשעה שישאל מייחדים שמו, כי זאת היא העבודה השלימה" עכ"ל (הובא בפי אצרות הברכה ע"פ ש"ע), הרי שזהו העת רצון הגדול ביותר שישנו, ויתכן שמטעם זה התקינו אנשי כנסת הגדולה שמיד אחרי זה נבקש הבקשות הנפלאות של סדר מלכות: מלך על כל העולם כולו בכבודך וכו', קדשנו במצותיך, ותן חלקנו בתורתך, שבענו ממויך, ושמח נפשנו בישועתך וכו', שתפילות אלו כוללות הכל, כי כוז השעה נתעורר כוז עת רצון נפלא בשמים עד שאפשר לפעול הכל ממש.

ונסיים סדר מלכותינו בדבריו הק' של הרה"ק מאזובינצא ז"ע בספרו מי השלוח (הכ"ס ר"ה ד"ה אמרו) שכתב בגדול מעלת וחשיבות המלכות וז"ל: וזה מיינץ השי"ת לישראל, שבימי ראש השנה יהיה רגיל על שפתם תיבת "מלך", והוא סגולה להנצל מכל רע כשלא ימוש מפיו

שהשי"ת הוא מלכו עכ"ל.
44 על פי סני - ר' נאקה (ת"א) ז"ל

ר"ה טז, ב: "וא"ר יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנא' כי שמע אלקים אל קול הנער כאשר הוא שם" (ואפילו הוא עתיד להרשיע לאחר זמן). כפי רבנו חננאל שם מובא ירושלמי: "ריב"ל אמר מהאי קרא אם וך וישת היית אין כתיב כאן אלא אם וך וישר אתה עכשיו".

ביאור הדברים: הגמרא שלנו מחדשת, כי בדין של ר"ה אינם מתחשבים במה שהאדם עתיד להיות, אפילו אם ידוע בשמים כי לאחר זמן יהיה רשע, אם בשעת הדין הוא בבחינת צדיק, דנים אותו כצדיק, אך הירושלמי מוסיף בזה חיידוש נורא: אפילו אם בעבר היה רשע, אם רק בשעת הדין הוא בבחינת צדיק, גם כן דנים אותו כצדיק. לכאורה זה תמוה עד מאד, הלא כל הדין הוא רק על העבר, ואם בעבר היה אדם זה רשע, כיצד אפשר לזכותו מפני שהוא בזמן הדין מתנהג כצדיק, בגדר "ו"ך וישר אתה עכשיו"? על מה, איפה, הדין?

בראש השנה הקב"ה עומד בבחינת מלך בעולמו. זהו גדר של גילוי שכינה, אשר כפרט בזמן תקיעת שופר ותפלת מוסף מרגישים בו. השכינה מתקרבת או ילבו של כל אדם, במדה שהאדם מוכן לקבל אותה! האדם אשר לבו נשבר בקרבו ארוב שפלותו לפני בוראו, וכל חפצו להתקרב אליו ית' ולהעלות בעתיד כל מעשיו, ייבריו ומחשבותיו בתורה ומצוות במדרגה יותר גבוהה - אדם זה נמצא אז במצב של קירבת אלקים, ואשר לבו סתום באותה שעה ומחשבתו אדישה, ר"ל, אותו זידון השכינה שלא זכה בדין. כי זהו הדין של ר"ה: האדם נבחן כוז, עד כמה זוא כלי לקבל את השכינה!

אכן, תוקף קדושת היום, ומלאכים יחפזו, וחיל ורעה יאחזו! באמת, הכל ולוי בזה, כי "טוב וישר אתה - עכשיו!" וב"עכשיו" זה מקופלת התנהגותו של אדם במשך כל השנה: אשרי מי שהכשיר את לבבו, ברצון להתעלות ובקבלת ול מלכות שמים, שיהיה מוכן ביום הנורא של ר"ה להיות קרוב לבורא ית'. העני מעש במשך כל ימות השנה - כיצד הוא יעמד לפניו...? ככל זאת - פתח תקוה שלא פתח לנו הירושלמי הנ"ל, ונדע את אשר לפנינו ביום הנורא הזה: בעמדנו פני בוראנו בראש השנה - כל ניגדר במחשבתנו אחרי העבר, וכל נשוטס במאווי עתיד של חיים, עושר וכבוד, אלא נמלא את ההוה להיות "ו"ך וישר - עכשיו". התעוררות אמיתית של קבלת עול וביאה לטהר, ויעברו עלינו שני ימי ראש השנה לי שום חטא ומכשול, במחשבה, בדיבור ובמעשה!

"בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו ככני מרון, שנאמר היוצר יחד לבם"

המבין אל כל מעשיהם - א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת" (ר"ה ית, ב). הרי יום הדין על כל המעשים של כל בני העולם, ובכל זאת כולן בסקירה אחת - הא כיצד? לפי דברינו ניתן להבין, כי ה"סקירה האחת" הוא גילוי בחינת מלכותו ית' בעולם, וגילוי זה הוא הדין על כל מעש בני האדם, כאשר ביארנו בע"ה.

1) שאו שערים ראשיכם וגו' (תפארת), ואחרי שמתחבר עם ישראל ומשפיע להם כל טובותיו, זגם מתגבר על שונאיהם לסלקם כנ"ל, עוד מוסיף לתת להם את האפשרות שמעשיהם הטובים יהיו שלמים ומפוארים כראוי למלכות שלימה ומפוארה כזו, באופן אשר מכל דבר יוכר תפארת הדר כבוד מלכותו, ועד כדי כך שנתן להם הוכות לבנות אצלם ארמון מלכותו, בית מקדשו ותפארתו, מעונו ומשכן כבודו, ולזה נאמר שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד - מי זה מלך הכבוד ה' עוזו וגבור וגו' שזה קאי על בית המקדש שבנו ישראל לשמו להיות שם ארמון מלכותו ומעון קדשו, אשר היה לתל תלפיות ולכבוד ולתפארת לכל העולם כולו, ובו ראו כבוד מלכותו, עד שכולם התפלאו מי זה מלך הכבוד וגו', ומוזה נתגלה על ידם כי ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה.

ובאן אפשר לבקש במחשבה שיחפאר מלכותו ויתקדש שמו על ידינו בכל מעשיו והתנהגותיו, ושנוכה שיבא מלך הכבוד לקבוע מעונו בתך לבנינו, וכראיתא בשל"ה הק' (שער האותיות את ל) דעל די מותרת הלב נעשה הלב כבחי" ה"קדש קדשים", מקום מעון קדשו של מלך הכבוד, ובספר דברי שמואל (ע"פ ק"ט) פירש פסוק זה על כח וסגולת השופר כר"ה, שמגביה ומרומם את קדושת המוח, ופותח את שערי הלב כדי שיכנס בהם מלך הכבוד, וזהו שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם, ר"ת "שופר", שעיקר כוונת השופר הוא שיהיה שאו שערים ראשיכם - להגביה קדושת המוח, ושאו פתחי עולם - הם שערי הלב, ובכך ויבא מלך הכבוד, ואע"פ שהיצה"ר נעמד כנגדו להסתיר ממנו אור הרעת וההשגה, כבחי" מי זה מלך הכבוד", אך העצה לזה הוא להתחזק כנגדו ולהאמץ כי ה' עוזו וגבור, ה' גבור מלחמה, השי"ת עוזו ומסייע לכל מי שנלחם עם יצרו, שיצליח וינצח במלחמתו, עכ"ל, גם אפשר לבקש

כה אמר ה' מלך ישראל וגאלו ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים.
"Thus said Hashem, King of Yisrael and its Redeemer, the Lord of Hosts: 'I am the first and I am the last, and aside from Me, there is no God'" (Yeshayahu 44:6).

2) כה אמר ה' מלך ישראל וגו' (נצח), וכיון שעיקר הצלחת המלכות, והסימן על אמיתתה וכנותה, היא כשנשארת לנצח בלי שיוכלו להפילה

שום אויבים, ולזה נתן ה' עוזו וגבורתו לעמו ועמד לימינם ככל עת, להיות מלכם וגואלם, ועי"ז יתקיים המלכות לעד ולנצח נצחים, ולזה נאמר כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו, ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון! אני מלכם של ישראל, וגואלם מכל צריהם ואויביהם, ראשון לראשונים ואחרון לאחרונים, ואני אשר קיים לעד ולנצח נצחים גם אחרי ככלות הכל, ומבלעדי אין אלוקים - אין שום שליטה בעולם שיוכל לנצח אותי, כי הלא מבלעדי אין שום כח אלוקות בעולם וא"כ המלכות שלי תשאר לנצח. **ובאן** אפשר לבקש במחשבה באמירת מלך ישראל "וגואלר", שהקב"ד יגאלינו נאולה פרטית מכל אנקתינו ומכאווינו ברוחניות וגשמיות ובאמירת אני ראשון ואני אחרון וגו' המכוון נגד כח הנצחון כנ"ל, יש לעורר שיושפע עלינו בתמידות כח ה' לנצח היצה"ר בכל נסיונותיו שרוצה להפיל אותנו, ובכל מלחמת היצר יהיה כח הקדושה המנצח האחרון, כן נכלל כוז, שגדע ונכיר בכל מעשיו, שרק ה' הוא העושה הכל, הוא הראשון המתחיל הפעולה, והוא גם האחרון המסיימה, ומבלעדיו אין שום כח ומציאות כלל.

The central mitzvah of Rosh HaShonah is *tekias shofar*, a precept which can determine our whole future in the year ahead.

On the verse אשרי העם יודעי תרועה (Tehillim 89:16), which is said immediately after the shofar is blown, our Sages explain these words as meaning "Fortunate are Yidden who know how to win over their Creator with the notes of the shofar." Even if Hashem has already sat down on His seat of strict justice, on hearing these sounds, He will adopt the mood of compassion and will move to the seat of mercy — בקול ה' שופר. The obvious question is, What is the secret of the shofar? Why should the simple, unsophisticated action of blowing a ram's horn have such a far-reaching effect and awaken Divine clemency towards us in this phenomenal manner?

Our Sages say, "All animal horns are valid for use on Rosh HaShonah except those of a cow or calf (Rosh HaShonah 26a). The reason given for this exclusion is that when we blow the shofar, it is akin to entering the *kodesh hakodashim* — and since the calf was worshipped by *klal Yisroel* in the form of a golden calf, it is improper to go into this holy sanctuary with a horn which recalls that disgraceful episode of idolatry. Why, however, is *tekias shofar* equated with entering the Holy of Holies?

46 When we perform mitzvos, we use diverse, external parts of our body: our hands for charity, our head for tefillin, our mouth for eating matzah and sometimes our whole body as with the mitzvah of sukkah. The commandment of shofar, however, is different because it requires expelling breath from inside our body — and therein lies its unique symbolism.

Throughout the year we commit sins until we reach the stage of מכף רגל ועד ראש אין בו מתם (Yeshayah 1:6). We have besmirched ourselves from head to toe, and yet on Rosh HaShonah we stand before Hashem and try to find favour in His eyes. On what grounds?

The answer is that whenever a Yid strays it is only an outward act of waywardness, as indicated by the words מכף רגל ועד ראש — referring to outer limbs. However, the inner essence of a Yid — his פנימיות, is always firmly attached to Hashem. Despite his wrongdoings, he never severs his bond with Hashem and his basic loyalty remains intact notwithstanding his occasional lapses.

It is this פנימיות, this inner core of allegiance, that is represented by the sound of the shofar that comes from within. When its notes are blown and a Yid submits afresh to Divine authority, he does so with a פנימיות that is untarnished. This פנימיות is his *kodesh hakodashim*, and when it is evoked through the shofar, it immediately gives rise to Divine favour.

47 This thought lends deeper meaning to a verse in *parashas Balak* ולא ראה עמל בישראל (Hashem has not observed any perverseness amongst *klal Yisroel*) (Bamidbar 23:21). Why not — are we always perfectly behaved? In response, the verse concludes ותרועת מלך בו and Rashj explains that תרועה is an expression of ריעות, friendship and closeness. This means that even when a Jew is wayward, Hashem is prepared to play down his iniquity because בו — deep down inside that person there remains a ריעות, and an attachment which is never lost.

That ריעות provides the springboard to *teshuvah*; we reactivate that bond in order to return fully to the right path.

Perhaps for that very reason the only sound of the shofar that is mentioned in the Torah explicitly relating to Rosh HaShonah is the *teru'ah*: יום תרועה יהיה לכם (Bamidbar 29:1), and not *tekiah* or *shevorim*. This is because the sound of the shofar stems from within and symbolises the פנימיות of a Yid which is always בריעות with Hashem. It is this inseparable bond that bestirs Divine mercy.

מצוותו העיקרית של ואש השנה - תקיעת שופר, וזו, כאשר תישמע באזניו של איש מישראל - תפעל בלבו ובנפשו לביטול הדין והצמצום ליציאה אל המרחב. "כי בראש השנה, שאז דן [הקדוש ברוך הוא] את העולם ברחמים, כי הוא מקומו של עולם, ויודע מקום של כל אחד ואחד, ואזי מעלה כל אחד ממקום המצר לו לבחינת הרחבה, לבחינת למעלה מהמקום, בבחינת 'מן המצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה' (תהילים קי"ח) שזה אומרים בראש השנה קודם תקיעת שופר, כי זה עיקר הרחמנות. להרחיב לכל אחד ממקום המצר לנ" (ליקוטי הלכות, הלכות ציצית ג')

49 סעיף ט"ז). "ועל כן שופר קצר מלמטה ורחב מלמעלה, וצריך לתקוע במקום הקצר דייקא, ואם תקע במקום הרחב לא יצא [ידי חובת התקיעה] (להלכה). כי הרוצה לכנוס (בשערי הקדושה) צריך לכנוס דרך הפתח הצר דייקא" (ליקוטי הלכות, הלכות ר"ה א' סעיף א'). כאדם הנכנע, המכיר בקטנות ערכו ושפל מצבו, אנו תוקעים בשופר, כאומרים: אין לנו מה לומר, רק לזעוק מעומק הלב בבקשת רחמים, בלי מילים. ההודאה בחסרון דעתנו, שברון הלב הנובע מדלות מעשינו, הם התחושות האמורות להתלוות לתקיעת השופר, "כי הרוצה לכנוס - צריך לכנוס דרך הפתח הצר דייקא". ומקבלת עול מלכות שמים, ומהודאה בקטנות האדם, שזהו הפתח הצר, אם משם, משם דווקא קורא האדם לאלוקיו, מבטיחו הכתוב: "מן הצר קראתי י-ה, ענני במרחב י-ה", ומן הדין הקשה והצמצום של "בראשית ברא אלוקים" אנו יוצאים באמצעות תקיעת השופר למרחב האין סופי של הרחמים.

50 Jewish Thought - R. Sorefsky

Two paths lead to repentance. One is individualistic, the other universal.

The individualistic path focuses on man. Disappointed with himself and his flaws, he resolves to mend his ways. Standing alone, He implores G-d to pardon his sins.

Yom Kippur is the day for the introspective penitent. Fasting and the *vidduy* in the day's liturgy and in the Yom Kippur Temple service allow him to confront his errors and pledge never to repeat them, thereby cleansing himself before G-d. "Said R. Akiva: Fortunate are You, Yisra'el. Before Whom do you become purified ...? Before your Father in heaven" (Mish. Yoma 8:9).

In both scope and content, the alternate path to *teshuvah* differs dramatically from the individualistic approach. Here, the focus is

not on man but on G-d. Rather than seeking the Almighty through the burden of his sins, man thinks beyond himself. His is a *teshuvah* of Rosh HaShanah. On the day that commemorates the creation of man, he contemplates G-d's role in the history and destiny of mankind. He is awestruck by the magnitude of G-d's role not only as Creator and Master of the universe but as the Prime Mover in human affairs. Mankind's fate is in G-d's hands, and He determines it on Rosh HaShanah. One recognizes his own moment in time as but a fleeting link between man's past and future. He realizes that eternity can be achieved only by connecting to G-d and His people. And so he accepts the Sovereignty of the L-rd and becomes His loyal and inspired servant.

You shall seek G-d your L-rd from there, [and] you shall find; for you will seek Him with all your heart and all your soul. (Devarim 4:29)

51 On Yom Kippur, man discovers himself and, in the process, discovers G-d. On Rosh HaShanah, man discovers G-d, thereby discovering himself.